

Röster i Västerbotten

Redaktör Åke Lundgren

Studiehandledning
av Åke Lundgren

STUDIEHANDLEDNING

Röster i Västerbotten
antologi av Åke Lundgren
En bok för alla 2003

Röster i Västerbotten innehåller bidrag från drygt 60-talet olika författare, hemmahörande i olika tider, från medeltid till nutid. Alla kan kanske inte ens kallas författare, men de är dock *röster* från ett landskap som icke utan anledning brukar kallas Berättarnas landskap.

Ordningen på texterna kräver kanske en förklaring. Här har vare sig författarnas namn eller den tid de levat/lever varit ledstjärnan. Avgörande har i stället varit den tid som texterna beskriver, allt för att läsaren ska få en känsla av en ”resa” genom tiden och landskapet Västerbotten.

Även om Västerbotten förvisso är ”berättarnas landskap” har uppmärksamheten i vår tid framförallt kommit att riktats mot några få författarskap. Förhoppningen är att antologin ska bidra till att öka intresset även för mindre kända och kanske rentav bortglömda författarskap.

För antologin gäller, liksom för övriga antologier i *En bok för allas landskapsserie*, att redaktören gjort ett högst personligt urval. I studiehandledningen ges tips på ytterligare litteratur för att ni, cirkeldeltagarna, ska kunna fördjupa er i ämnen ni finner särskilt intressanta.

Första sammankomsten

Starta cirkeln med att låta deltagarna presentera sig. Vilka kunskaper har var och om landskapet Västerbotten? Vilka författare och böcker har ni tidigare läst?

Bläddra igenom boken och studiehandledningen. Gå igenom de boktips som finns. Om ni vill nyttja några av böckerna som bredvidläsning, bestäm då vilka och låna (eller beställ) böcker från biblioteket. Välj för säkerhets skull några extra alternativ om biblioteket inte skulle kunna få fram alla böcker ni önskar.

Fördela bredvidläsningsböckerna och låt några deltagare per sammankomst redovisa sin bok. Diskutera.

Varje text i antologin inleds med en kort introduktion, skriven av redaktören. Internet och uppslagsböcker (inte minst Norrländsk Uppslagsbok, 4 band) kan ge mer information om de olika författarna. Fler tips på sådan litteratur ges i slutet av studiehandledningen.

Börja med att samtala om

Förordet

Studera kartan på sid 8. Hur ser Västerbotten egentligen ut och vad är skillnaden mellan länet och landskapet?

Det talas om ett genetiskt släktskap mellan författarna (något ni kan läsa mer om i *Svenska Turistföreningens årsbok 2001 Västerbotten*, sid 78 – 93). Kan ett sådant släktskap ha någon betydelse för lusten att berätta?

Vilken betydelse har själva landskapet för litteraturen?

1: NÄR VÄRLDEN VAR PLATT

sid 11 - 35

Torgny Lindgren

- Hur skiljer sig Lindgrens berättarröst från andras?
- Vad är egentligen en skröna?

Per Högström

- Hur tror du att ett kloster upplevdes av medeltidens folk i Västerbotten? Hur ser vi på klostren i dag?
- I texten berättas om "gamla" namn. Vad är gammalt och nytt i dag?

Olaus Magnus

- Vad är den stora skillnaden mellan 1500-talet och vår tid? Likheter?
- Har Olaus Magnus skildring något värde för oss i dag?

Laga ting

- Känner du till andra berättelser om rövare?
- Vad anser du om 1500-talets rättsskipning?

Hustru Malin

- Ramsan i texten kan upplevas som svårläst. Läs den långsamt och försök tyda innebörden. Varför tror du att man nyttjade ramsor som dessa?
- Varför tror du att föreställningen om Blåkulla uppkom?

Karl Fahlgren

- Varför tror du att just barnen hade så många berättelser om bortförande, Blåkulla och Den Onde?
- Upplever du berättelserna som enbart fantasier, eller kan verkliga händelser ha påverkat. I så fall: Hur?

2: ONDA TIDER

sid 36 – 55

Göran Burén

- I texten finns både den straffade och soldaterna. Hur tror du att straffet upplevdes av folket? Av de som utförde bestraffningen?
- Kan vi kritisera kyrkan i dag? I så fall: För vad?

Carl Linnaeus

- Vad vet vi om Linné i dag?
- Vilken betydelse har Linnés böcker och forskning haft?

Abraham A Hülpers

- Har du egna erfarenheter från kyrkstäder? Berätta.
- Det berättas om ett postkontor som inrättades 1756. Hur upplever du posten i dag?

Ossian Egerbladh

- *Egerblad återger en ohygglig berättelse. Var det värre förr – eller tvärtom?*
- *Diskutera vad som kan ha drivit Sophia. Hur skulle vi/samhället ha agerat i dag?*

Tore Nilsson

- Ett barn, flickan, står i centrum för berättelsen. Hur var barnens roll förr – och hur är det i dag?
- Modern söker stöd i Skriften. Var söker människor stöd i dag?

3: KRIGET I VÄSTERBOTTEN

sid 56 - 76

Lennart Lundmark

- Hur tror du det moderna sättet att mäta tiden har påverkat oss människor? På gott och ont?
- Hur upplever du själv tiden – och är det någon skillnad nu mot förr?

Daniel Erik Naezén

- Har man inget annat att prata om kan man alltid prata om vädret, brukar man säga. Tycker du själv att det är viktigt?
- Vad är bra väder för dig?

Johan Erik Forsström

- Forsström är kritisk mot butikerna (bodarna). Hur upplever du själv butiker och service där du bor?
- Vilken roll spelar landshövdingen i dag? Vad är en bra eller dålig landshövding?

Allan Sandström

- Stämmer bilden av kriget i Västerbotten med den bild du har sedan tidigare?
- Vad skiljer forna tiders krig från dagens?

Ehrnfred Gravallius

- Hur upplever du dikten? Hyllas eller hyllas inte kriget?
- Hur skulle en diktare i dag beskriva samma händelse?

Frida Åslund

- Är det skillnad på hur kvinnor och män skildrar krig? Vilka är i så fall skillnaderna?
- Här förekommer dialekt i texten. Vilken betydelse har detta för läsarens upplevelse?

4: FOLK OCH PREDIKANTER

sid 77 - 99

Nils Blylod

- Diskutera texten. Hur skiljer den sig från vad som skrivs i dag?
- Känner du till liknande texter?

Bayard Taylor

- Finns skillnad i hur Taylor upplever Västerbotten, jämfört med hur tidigare resenärer i antologin skildrar landskapet?
- Hur skiljer sig resandet, tid och sätt, från dagens sätt att resa?

Philemon

- Skribenten nyttjar ironi i sin text. Bra eller dåligt?
- Vilken betydelse har insändare i dagens tidningar?

Ernst Westerlund

- Här berättas om en tidig demonstration. Hur viktiga är demonstrationer i dag? Verkningsfulla?
- Vad vet du mer om nödåren? Diskutera.

Fredrik Kullenberg

- Hur upplever du rimmad och orimmad dikt?
- Ser du likheter med andra diktare i texten?

Göran Marklund

- Vilken betydelse har predikanterna haft? I dag?
- Hur ser du på väckelser och religion?

Karl Örngrim

- Ser du några likheter mellan denna text och andra författares texter. Vilka författare?
- Hur skiljer sig denna text från äldre tiders?

5: GODTEMPLARE OCH KVACKSALVARE

sid 100 - 123

Curt Berg

- Om du har gjort ”lumpen”: Hur upplevde du den?
- I dag är militärtjänsten inte lika viktig och obligatorisk som förr. Hur ser du på detta?

Emil Öster

- Texten är skriven av en nykterhetskämpe. Behövs sådana i dag? Hur ser vi på nyttjande av alkohol och droger – hur var det förr?
- Har du själv minnen från IOGT?

Albin Nilsson

- Känner du till bendoktorer eller andra botare? Berätta.
- Hur upplever du språket i ”försvarstalet”. Hur tror du det skiljer sig från sättet att tala?

Lars Widding

- Hur upplevde du skolan? Vilka drömmar hade du?
- Berättade någon historier för dig när du var barn?

Sigvard Karlsson

- Hur såg man på flickor som blev med barn när du var ung? Hur såg man på pojkarna?
- Diskutera författarens språk. Hur upplever du sättet att berätta?

Birger Vikström

- Författaren till denna text brukar beskrivas som en humorist. Kan man spåra detta här? I så fall: Hur?
- Det berättas om tid. Vilken är skillnaden mellan främlingens och bybornas tid?

6: BYN I VÄRLDEN

sid 124 - 147

Hjalmar Westerlund

- Hur viktig är dansen? Hur var det förr – hur är det nu?
- Kan man spåra självupplevda händelser i texten?

Bertil Carlson

- Hur skiljer sig denna text från andra författares?
- Vilken tidsperiod tror du denna text beskriver?

Per Olov Enquist

- Var finns världens mitt – som du ser det?
- Brukade/brukar du rita eller teckna? Vad?

Henning o Ernst Sjöström

- Vad tycker du är styrkan hos en text som denna?
- Vad vet du om pigor? Berätta. Diskutera.

7: TRÖST OCH TRÖSTLÖSHET

sid 148 - 173

Thorsten Jonsson

- Hur nyttjar Jonsson dialekten?
- Vad är skillnaden mellan roman och novell?

Loka Enmark

- Har du platser som betyder mycket för dig. Varför?
- Hur är förhållandet äldre – barn i dag? Hur var det förr?

Anita Salomonsson

- Beskriv ditt barndomshem. Berätta minnen?
- Vilken bild har du av din mor?

Christina Palmgren Rosenqvist

- Vad åt ni i ditt barndomshem? Skillnader då – nu?
- Hur var kvinnans roll förr, vilken är den nu?

Kurt Salomonson

- Vilka fördelar/nackdelar finns med byn/staden?
- Vad betyder arbetet för dig?

Astrid Väring

- Har vår inställning till psykiskt sjuka förändrats jämfört med förr? I så fall: Hur?
- Hur bör vi ta hand om de psykiskt sjuka?

Henrik Salomonsson

- Diskutera författarens språk.
- Vilka bilder och liknelser nyttjas i texten?

8: BRYTNINGSTID

sid 174 – 195

Per-Erik Lundmark

- Finns någon likhet mellan denna text och föregående?
- Beskriv din pappa.

Sune Jonsson

- Flera av bilderna i antologin har tagits av Sune Jonsson. Hur upplever du honom som bildberättare?
- Samtala kring omslagsbilden. Vilka tankar ger den?

Robert Lundqvist

- Läs dikten högt – på bondska och svenska.
- Diskutera skillnader i språk och upplevelse.

Stig Andersson

- Om du växt upp med jordbruket. Vilka minnen har du?
- Hur har landskapet förändrats?

Fredrik Segerståhl

- Huvudpersonen talar själv till oss i texten. Fördelar – nackdelar?

Åke Lundgren

- Mjölkbordet beskrivs som en mötesplats. Fanns andra mötesplatser? Vilka finns i dag?
- Hur upplever du Anselm, som en stark eller svag människa? Vad är manligt/kvinnligt

9: MODERNA TIDER

sid 196 – 223

Per Fritiof Persson

- Är älgjakten viktig för dig? Varför?
- Hur bör vi ställa oss till innehav av vapen?

Yngve Berg

- Diskutera texten. Hur skiljer den sig från äldre tiders texter?
- Vad är det viktigaste med denna text?

Bertil Johansson

- Diskutera musiksmak. Hur är din smak jämfört med äldre generationers – och yngre generationers?

Göran Hägg

- Hägg skriver om sexualiteten. Hur har vår inställning till detta förändrats genom tiderna? Bra och dåligt?

Göran Lundin

- Varför är deckare och kriminallitteratur så populärt i vår tid? Diskutera.

10: POESI OCH ROCK

sid 224 - 250

Maria Larsson

- Läs dikten högt. Diskutera innebörden.

Sven Wernström

- Vad betyder folkhögskolor och utbildningar för dig?

Eva Nilsson

- Hur upplever du rimmad dikt – och orimmad?

Lars Lundkvist

- Varför nyttjar så många diktare naturen som motiv?

Roger Melin

- Hur vårdar vi landskapet i dag – och förr?

Katarina Mazetti

- Vad är styrkan i Mazettis text?

Elin Rosenberg

- Hur viktigt är en fast punkt i tillvaron för dig?

Solja Krapu

- Finns någon skillnad mellan manlig dikt och kvinnlig?

Magnus Löfstedt

- Vilken betydelse har musiken för dagens människor?
Hur var det förr?

Nikanor Teratologen

- Diskutera språk och innehåll. Bra – dåligt?

Sara Lidman

- Vad är speciellt/typiskt med Sara Lidmans språk?

Elisabeth Rynell

- Läs dikten högt. Vilka tankar föder den?

NÅGRA BOKTIPS FÖR BREDVIDLÄSNING

Det finns åtskilligt skrivet om litteraturen och författarna. Här ges bara några exempel, i böcker och på internet.

På internet:

Bra sökmotor på internet där man kan söka enskilda författare eller det som rör Västerbotten och litteraturen:

<http://www.bothnica.nu>

En hemsida på internet om några Västerbottensförfattare (observera dock att det gäller hela länet)

<http://80.88.117.42:2226/index.htm>

Böcker:

Lundgren, Åke: Det litterära arvet (2001 Västerbotten – Svenska Turistföreningens årsbok, sid 78-93) Observera dock att denna artikel berör hela länet

Norrländsk Uppslagsbok (fyra band) – slå upp och läs om författarna, deras hemvister och ämnen.

Balgård, Gunnar. Norrifrån – essäer om norrländsk litteratur, konst och historia (1998)

Holm, Birgitta. Sara – i liv och text (en bok om Sara Lidmans författarskap (1998)

Widding, Lars: Min historia – berättelser om uppväxtår och författarskap (1983)

Västerbotten – ett bildverk (1969) Obs! Täcker hela länet.

ENSKILDA FÖRFATTARSKAP?

Att räkna upp en lista med författarnas alla böcker är knappast möjligt eller ens meningsfullt. Gå i stället igenom innehållsförteckningen i antologin och välj några författare som ni vill studera mer på djupet.

Välj gärna både äldre och yngre författarskap. Försök också få en blandning av kvinnliga och manliga författare, av faktalitteratur, skönlitteratur och lyrik

Lycka till och trevlig läsning!